

**Міністерство аграрної політики та продовольства України
Вінницький національний аграрний університет**

НАГАЙЧУК ВІКТОРІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК 658.155.018:663.5

**УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
СПИРТОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

**Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Вінниця – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому національному аграрному університеті Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Мороз Олег Васильович,
Вінницький національний аграрний університет,
директор Навчально-наукового інституту аграрної економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Чорна Людмила Олександрівна,
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
завідувач кафедри менеджменту та адміністрування;

доктор економічних наук, доцент
Зінченко Олена Антонівна,
ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
професор кафедри економічного аналізу і фінансів.

Захист відбудеться «30» серпня 2013 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.854.03 у Вінницькому національному аграрному університеті за адресою: 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, ауд. 2604.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Вінницького національного аграрного університету за адресою: 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3.

Автореферат розісланий «15» липня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради _____ Г.О. Пчелянська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодні у складних фінансово-економічних умовах перед вітчизняними підприємствами дедалі більше актуалізується важливе стратегічне завдання: з одного боку, забезпечити прибуткову діяльність, з іншого – максимізувати прибуток у майбутньому. Для цього необхідно розробити дієву систему управління прибутком.

Прибуток як головна мета та мотив підприємницької діяльності, як матеріальне джерело соціально-економічного розвитку, інвестиційної та інноваційної діяльності останнім часом є предметом досліджень багатьох науковців та практиків. Вагомий внесок у згаданий напрям дослідження зробили такі вчені, як І. Бланк, І. Бойчик, Ф. Бутинець, В. Гриньова, Е. Демінг, Дж. Джуран, Г. Калетнік, А. Кісельов, В. Коюда, М. Коробов, О. Мороз, Ю. Ніколенко, В. Палий, Л. Поддєрьогін, С. Покропивний, А. Полянський, Л. Ситник, Я. Соколов, П. Харів, М. Хопчан, Л. Чорна та ін. Але низка питань щодо ролі та значення прибутку й досі є невирішеною і вимагає дослідження, оскільки від величини прибутку та його якості залежить ефективність функціонування та рівень розвитку підприємства.

Прибуток залежить від багатьох факторів і не завжди може відобразити дійсний стан діяльності підприємства. Це зумовлено якісними характеристиками цієї категорії. Так, І. Бланк, Ф. Бутинець, О. Зінченко, Є. Мних, Н. Подлужна, А. Турило, О. Хмелевський, О. Хістева та ін. вважають за необхідне визначити окремо економічні категорії «прибуток» та «якість прибутку», а вивчення якості прибутку – здійснювати за багатьма критеріями. При цьому варто відзначити, що увага як науковців, так і практиків спрямована переважно на вдосконалення механізму управління величиною прибутку, однак поза увагою найчастіше є питання, пов'язані з управлінням якістю прибутку.

Об'єктивна потреба наукової розробки окреслених проблем зумовила актуальність теми дисертаційної роботи та її прикладне значення для забезпечення ефективної діяльності, зокрема підприємств спиртової промисловості, які відіграють важливу роль в економічному розвитку регіону, АПК та країни загалом. Саме завдяки діяльності цих підприємств поєднуються виробництво, промислова переробка сировинних ресурсів з реалізацією готової продукції та водночас забезпечуються сировиною лікєро-горілчані заводи, формуються бази виробництва для фармацевтичної галузі, підприємств хімічної промисловості, машинобудівної та багатьох інших галузей промисловості.

Однак, як засвідчили результати досліджень, рік у рік спиртові заводи отримують дедалі гірші фінансові результати діяльності, зростає заборгованість із заробітної плати та кредиторська заборгованість, зменшується кількість працюючих підприємств, а технічний стан останніх погіршується. Галузь, яка має приносити чималі прибутки, стає усталено збитковою. Тому дослідження проблем формування, розподілу та використання прибутку з погляду якості є об'єктивною необхідністю та основою для пошуку шляхів підвищення прибутковості підприємств спиртової галузі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дисертації виконувалась у рамках таких держбюджетних тем: Вінницького

національного аграрного університету «Дослідження розвитку трансформаційних процесів в аграрній економіці макрорегіону Поділля» (державний реєстраційний номер 0111U004338), у якій автором розроблено комплекс методичних рекомендацій щодо управління стійкістю сучасних економічних систем на основі управління якістю прибутку, Тернопільського національного економічного університету «Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових відносин» (державний реєстраційний номер 0106U000515), у якій автором виконані дослідження теоретико-методологічних і практичних аспектів фінансів підприємств за сучасних умов господарювання, прибутку, його ролі у формуванні фінансових ресурсів підприємств, сутності поняття «якість прибутку» як економічної категорії та оцінної ознаки діяльності підприємства, проаналізовано показники прибутку вітчизняних підприємств, а також госпдогвірних тем «Оптимізація управління фінансовими потоками організації» (державний реєстраційний номер 0111U001615), у якій автором досліджено методіку аналізу грошових потоків за видами діяльності, шляхи удосконалення управління грошовими потоками підприємства та «Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства в умовах мінливого ринкового середовища» (державний реєстраційний номер 0112U003187), у якій автором розроблено методичні рекомендації щодо підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства в умовах мінливого ринкового середовища.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в розробленні теоретичних, методичних положень і практичних рекомендацій щодо управління якістю прибутку на підприємствах спиртової промисловості.

Поставлена мета зумовила необхідність виконання таких завдань:

- здійснити теоретичні дослідження сутності поняття «якість прибутку»;
- розробити класифікацію якості прибутку підприємства;
- сформулювати систему показників, які характеризують якість прибутку;
- здійснити комплексний аналіз основних показників діяльності та якості прибутку підприємств спиртової промисловості Вінниччини;
- удосконалити систему оцінки якості прибутку підприємств шляхом деталізації її показників за видами прибутку;
- запропонувати концепцію побудови системи управління якістю прибутку на підприємствах;
- розвинути інтеграційний підхід до побудови системи антикризового управління на підприємствах спиртової промисловості на основі управління якістю прибутку.

Об'єктом дослідження є процеси управління якістю прибутку на підприємствах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних засад управління якістю прибутку на підприємствах спиртової промисловості.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети в роботі використовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема *наукової абстракції та історизму* – для розкриття сутності категорії «якість прибутку» підприємства; *діалектичний та абстрактно-логічний* – для формування теоретичних і методичних основ визначення якості прибутку

підприємства як окремої економічної категорії, *статистичного, графічного та фінансово-економічного аналізу* – для вивчення, групування, порівняння та наочного відображення емпіричних даних з метою дослідження тенденцій розвитку підприємств спиртової промисловості та якості їх прибутку; *системного та комплексного аналізу* – при обробці і оцінюванні фактичних матеріалів; *метод аналітичних групувань* – при групуванні спиртових заводів Вінниччини за шкалою кількісного оцінювання якості прибутку; *SWOT-аналіз* – при розробці матриці SWOT-аналізу типового спиртового заводу; *моделювання* – при розробці організаційно-інформаційної моделі системи управління якістю прибутку підприємства та ін.

Інформаційною базою дисертації слугували наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, основні положення сучасної економічної теорії, економічного аналізу, теорії управління й економіки підприємств, законодавчі, нормативні й інструктивні документи, міжнародні та державні стандарти якості, статистична інформація Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Вінницькій області, фінансова звітність і аналітичні матеріали підприємств спиртової промисловості Вінниччини, матеріали досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних положень і методичних рекомендацій щодо управління якістю прибутку на підприємствах спиртової промисловості, зокрема:

вперше:

- розроблено класифікацію якості прибутку підприємства за різними класифікаційними ознаками: етапами руху прибутку, видами діяльності, складовими елементами, періодом формування, що сприятиме глибшому розумінню економічної сутності та значення якості прибутку як об'єкта управління на підприємствах спиртової промисловості;

- запропоновано концепцію побудови системи управління якістю прибутку (СУЯП) на підприємствах спиртової промисловості. Головною особливістю СУЯП є підхід до опису механізму формування цієї системи, який ґрунтується на чіткому визначенні структури процесів формування, розподілу, використання прибутку, їх послідовності, взаємодії та організації контролю за виконанням управлінських рішень з метою своєчасного виявлення відхилень фактичних результатів від запланованих;

удосконалено:

- визначення сутності поняття «якість прибутку», яке, на відміну від існуючих, запропоновано розглядати як такий рівень прибутку підприємства, що визначає його спроможність забезпечити потреби стабільного функціонування, стійкого економічного зростання та розвитку підприємства на довгострокову перспективу;

- методичні рекомендації з оцінювання якості прибутку шляхом розробки системи показників, які дають змогу оцінити якісний розвиток підприємств та сформулювати систему тактичного і стратегічного управління;

- систему оцінки якості прибутку підприємств шляхом деталізації системи показників за видами прибутку;

набули подальшого розвитку:

– концептуальний підхід до управління якістю прибутку на підприємствах, особливістю якого є композиційність на основі виділення мети, основних принципів, комплексного аналізу, методів і моделей, організаційних й економічних засад, врахування зовнішніх і внутрішніх чинників розвитку підприємства з позиції формування якісного прибутку;

– розробка інтеграційного підходу до побудови системи антикризового управління, який полягає у органічному зв'язку цієї системи із системою управління, у тому числі управлінням якістю прибутку та загальною системою управління підприємством, що надасть змогу запобігти кризовим явищам та подолати їх, відновити платоспроможність і зміцнити фінансовий стан підприємств.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробленні теоретичних, методичних положень і практичних рекомендацій щодо управління якістю прибутку на підприємствах спиртової промисловості, які сприятимуть стабільному розвитку вказаних підприємств. Отримані наукові результати впроваджені у діяльність ДП Немирівський спиртовий завод (довідка № 01/04-510 від 05.04.2011 р.), ДП Барський спиртовий комбінат (довідка № 28 від 03.02.2012 р.). Розроблені рекомендації впроваджені Головним управлінням агропромислового розвитку Вінницької облдержадміністрації (довідка № 8-3-35-244 від 31.01.2012 р.). Практичні результати дослідження можуть бути використані іншими підприємствами для управління якістю прибутку. Основні положення дисертації використовуються у навчальному процесі Вінницького інституту економіки Тернопільського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання», «Фінансова санація та банкрутство підприємств» (довідка № 058 від 10.05.2012 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, що викладені в дисертації і виносяться на захист, отримані та опрацьовані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті ідеї, положення та результати, які становлять особистий внесок автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були розглянуті й схвалені на таких міжнародних, всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях: «Сучасні проблеми і перспективи розвитку підприємництва в регіоні» (2006 р., м. Вінниця); «Розвиток наукових досліджень 2007» (2007 р., м. Полтава); «Пріоритети економічного розвитку України: історія та сьогодення» (2007 р., м. Вінниця); «Місце та роль України в глобалізованому світі: економічні, політичні, культурні аспекти» (2009 р., м. Вінниця); «Економіка і управління в умовах глобалізації» (2010 р., м. Донецьк); «Теорія та практика трансформаційних перетворень в економіці, політиці та культурі за умов розвитку глобалізаційних процесів» (2011 р., м. Вінниця); «Інтеграційний вибір України: історія, сучасність, перспективи» (2012 р., м. Вінниця); «Проблеми та перспективи розвитку національних економік в сучасних умовах» (2013 р., м. Вінниця) та ін.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 22 наукові праці загальним обсягом 8,5 др. арк., з них одноосібно – 15 праць обсягом 4,9 др. арк. У фахових виданнях опубліковано 10 праць обсягом 2,7 др. арк., з них 9 одноосібно обсягом 2,6 др. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Дисертація викладена на 228 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 32 таблиці на 38 сторінках, 14 рисунків на 14 сторінках, список використаних джерел із 175 найменувань на 19 сторінках. Додатки містять 9 таблиць і 18 рисунків на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методичні підходи до визначення і оцінки якості прибутку в системі управління підприємствами**» розкрито сутність поняття «якість прибутку» як економічної категорії і оцінної ознаки діяльності підприємств, сформовано показники оцінки якості прибутку та досліджено їх вплив на управління розвитком підприємств, удосконалено методичні підходи до оцінювання якості прибутку.

Досліджено погляди зарубіжних і вітчизняних учених на трактування понять «прибуток», «якість», «якість прибутку», встановлено їх взаємозв'язок. На основі всебічного огляду, узагальнення та аналізу наукових джерел розкрито, що єдиної думки стосовно сутності цих понять сьогодні не існує, хоча всі подані визначення мають вагому значущість та кожний підхід має свої переваги і недоліки. Так, одні вчені якість прибутку пов'язують з проблемою достовірності і реальності звітності та частотою зміни облікової політики, однак не акцентують уваги на джерелах формування прибутку. Інші вчені вважають, що якість прибутку – це узагальнена характеристика джерел формування прибутку, проте перспектива отримання його в подальшому періоді і можливість використання в інвестиційній та фінансовій діяльності не розглядається.

Водночас серед науковців існує ще такий підхід, згідно з яким якість прибутку визначається як характерний стабільний рівень прибутку, а також ступінь використання господарських резервів для його досягнення. Стабільні прибутки мають високу якість та можуть легко прогнозуватися на перспективу. Такий підхід передбачає визначення основних аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства, які сприятимуть не тільки зростанню обсягів прибутку, але й вплинуть на його стабільність в майбутньому. При цьому достатньо обґрунтованою вченими є думка про те, що саме інноваційний чинник лежить в основі забезпечення високого рівня конкурентоспроможності і він є основним джерелом швидкого та стабільного зростання якості прибутку підприємства.

Доведено, що існує певна кількість підходів, що вказує на багатогранність та складність категорії «якість прибутку». Обґрунтовано, що якість прибутку – це такий рівень прибутку підприємства, який визначає його спроможність забезпечити потреби стабільного функціонування, стійкого економічного зростання та розвитку підприємства на довгострокову перспективу.

Розроблено класифікацію якості прибутку, яка сприятиме глибшому розумінню призначення та функціональної ролі якості прибутку як об'єкта управління (рис. 1).



Рис. 1. Класифікація якості прибутку підприємства

Доведено, що «якість прибутку» як економічна категорія є об'єктом дослідження, оцінки й управління. Метою її оцінки є прогнозування можливості суб'єкта господарювання отримувати прибуток, зберігати та нарощувати темпи його зростання.

Згідно з авторським методичним підходом оцінювання якості прибутку підприємства запропоновано здійснювати в чотири етапи. На першому етапі провадиться аналіз виду діяльності підприємств. На другому – надається узагальнена характеристика фінансової та виробничої ситуації на підприємстві. На третьому – здійснюється безпосередньо аналіз результатів фінансово-господарської діяльності підприємства, визначається структура прибутків, виявляються найбільш стабільні джерела прибутків і прогнозуються перспективи подальшого розвитку даного напрямку діяльності підприємства. На четвертому – здійснюється безпосередній аналіз рівня якості прибутку підприємства.

Дослідження еволюції сутності поняття «якість прибутку» дозволило виокремити абсолютні, відносні, доповнюючі показники оцінки якості прибутку й об'єднати їх у систему.

Показники оцінки якості прибутку відображають спроможність підприємства генерувати прибуток та здійснювати рентабельну діяльність, сприяючи зростанню його ринкової вартості.

У другому розділі «Оцінка якості прибутку підприємств» проаналізовано сучасний стан розвитку та ефективність функціонування підприємств спиртової галузі, досліджено вплив якості прибутку на ефективність функціонування підприємств

спиртової промисловості Вінниччини, здійснено оцінювання якості прибутку за складовими елементами.

Ситуація, що нині панує у промисловості, зокрема переробній та спиртовій, вказує на низку критичних проблем, які потребують негайного та кардинального вирішення.

Існуюча система державної монополії на випуск та реалізацію спирту створює суттєву перешкоду для інвестування в розвиток підприємств спиртової галузі загалом та Вінниччини зокрема, призводить до зниження показників економічної ефективності, що проявляється у високій собівартості, низькій конкурентоспроможності, збитковості.

Обсяги чистого прибутку, які є основним джерелом забезпечення економічного зростання підприємств, рік у рік зменшуються (табл. 1).

Таблиця 1

Чистий прибуток / збиток спиртових заводів Вінниччини, тис. грн.

Спиртові заводи	Роки							Відхилення 2011 р. від 2005 р., (+/-)
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Зернові								
1. Бершадський	1608	87	459	1639	899	463	-592	-2200
2. Бджільнянський	1648	-674	-595	-956	-1484	-1627	-1728	-3376
3. Мартинівський	219	44	-220	642	29	1092	-171	-390
4. Немирівський	9427	7147	6223	8834	6356	11839	-2136	-11563
5. Овечацький	1458	653	1363	1749	630	580	-757	-2215
6. Чечельницький	-856	-950	-1071	-808	-886	-1173	-752	104
Разом зернові	13504	6307	6159	11100	5544	11174	-6136	-19640
У середньому на одне зернове підприємство	2250,7	1051,2	1026,5	1850	924	1862,3	-1022,7	-3273,4
Мелясні								
1. Барський	75	29	274	-2837	-3565	-1901	-972	-1047
2. Гайсинський	95	78	20	-476	-1794	-1792	-1744	-1839
3. Тростянецький	-1147	19	-662	-1446	-39	-360	-3044	-1897
4. Уладівський	-370	-756	-1333	-728	1180	858	1666	2036
5. Юрковецький	278	-341	-986	-1341	-1646	-1420	-865	-1143
Разом мелясні	-1069	-971	-2687	-6828	-5864	-4615	-5931	-4862
У середньому на одне мелясне підприємство	-213,8	-194,2	-537,4	-1365,6	-1172,8	-923	-1186,2	-972,4
Усього	12435	5336	3472	4272	-320	6559	-12067	-24502
У середньому на один спиртзавод	1130,5	485,1	315,6	388,4	-29,1	596,3	-1097	-2227,5

За результатами діяльності у 2011 р. лише 1 спиртовий завод Вінниччини отримав чистий прибуток. Системність в отриманні збитків протягом останніх років спостерігалася на таких спиртових заводах, як Бджільнянський, Чечельницький, Гайсинський, Тростянецький, Юрковецький та Барському спиртовому комбінаті.

У результаті здійсненого аналізу показників фінансово-господарської діяльності підприємств спиртової промисловості Вінниччини встановлено істотне погіршення як кількісних, так і якісних показників, що призвело до поступової втрати власного капіталу, виникнення дефіциту фінансових ресурсів для розрахунків за зобов'язаннями, зменшення обсягів прибутку та на більшості спиртових заводів – до зниження рівня рентабельності (табл. 2).

Основні показники рентабельності (збитковості) спиртових заводів Вінниччини, %

Спирт-заводи	Показники рентабельності																											
	Рівень рентабельності активів							Рівень рентабельності власного капіталу							Рівень валової рентабельності продажів							Рівень операційної рентабельності продажів						
	Роки																											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Бершадський	14	0,8	3,9	13,4	6,9	3,6	-5,2	19,6	1,1	5,5	18,8	9,5	4,8	-6,4	19,3	16,2	10	14,4	13	17,8	24,9	10,7	2,4	3	6,6	5,3	2,6	-2,3
Бджільнянський	23,4	-11	-10	-15,8	-27,6	-21,6	-25,4	49	-23,6	-28	-66,7	-550	-707	-800	34,7	15,2	41,7	54	11,6	8,8	8,9	17,2	-4,8	-23,7	-198	-28	-34	-40,9
Мартинівський	1,9	0,4	-1,8	5,2	0,2	8,8	-1,6	3,3	0,6	-3,3	9,4	0,4	13,5	-2	21,2	20	13,4	21,3	17,4	27,9	35,1	2,7	2,9	-1,7	2,9	2,2	5,8	-4,6
Немирівський	34,2	17,7	12,1	15,8	11	20,1	-4	75,7	42,5	27,6	34,7	21	34,8	-6,1	33,8	22,7	17,5	18,7	14,9	16,2	31,6	25,8	15,2	11,5	13,2	8,5	11,3	11,1
Овечацький	20,8	8,5	17,7	20,8	6,7	5,9	-9,9	34,6	13,7	25,6	27,6	9	8,1	13	33,6	25,3	17,4	20,5	16,2	21,3	31,7	20,2	8,9	8,3	11,6	4,5	5	-84,2
Чечельницький	-30,2	-34,6	-32,8	-7,2	-22,9	-29,9	-19,6	-	-	-	-	-	-	-	5,9	3,9	14,7	18,1	12,3	14,7	4,2	-201	-45	-123	-47	-12	-3447	-3133
Барський	0,4	0,2	1,8	-15,9	-20,7	-13,4	-7,5	1,3	0,7	7,4	-98,3	-	-	-	18,5	18,4	17,5	13,5	11,4	8,1	0,6	1,5	-0,8	3,6	-24,4	-39	-143,9	-628
Гайсинський	0,9	0,7	0,2	-4	-15	-15,2	-15,4	1	0,9	0,2	-5,4	-22,8	-28,7	-38,4	23,6	22,5	30,8	30	15,3	15,5	8,1	2,4	2,5	19,6	-3	-50	-51,6	-5,8
Тростянецький	-9,7	0,1	-5,9	-14,5	-0,4	-2,5	-19,8	-15,8	0,3	-36,9	-238	-	-	-	14,3	20,8	18,6	16,3	12,1	26,9	33	-157	1,8	-8,6	-9,6	0,5	-0,3	-104
Уладівський	-9,5	-14,3	-15,2	-22,5	11,1	7,1	14,8	-	-	-	-	-21,5	-15,1	-34,8	1,9	10	17,2	23,7	26,3	19,2	23,8	-82	-13	-6,9	-5,1	7,3	3,4	6,1
Юрковецький	6	-7,7	-24,5	-30,8	-32,7	-23,2	-13,7	17,5	-22,7	-125	-	-	-	-	14,7	7,7	7	7,3	5,6	6,8	-	4,2	-5,5	-13,5	-109	-13	-13,9	-

Основними причинами такого стану є відсутність ефективної системи управління якістю прибутку підприємства, зменшення обсягів виробництва та реалізації продукції, високий ступінь зносу основних засобів, нестабільність цінних параметрів сировини і паливно-енергетичних ресурсів, необґрунтоване державне регулювання цін, висока собівартість продукції.

Встановлено, що основою оцінювання якості прибутку слугує оцінка якості розвитку підприємства, основним показником є коефіцієнт якості загального прибутку, який розраховується як відношення прибутку від основної діяльності до прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, тому що саме прибуток від основної діяльності визначає формування загального прибутку підприємств спиртової промисловості. Розвиток підприємств безпосередньо пов'язаний з якістю сировини, продукції, інформації, організаційно-технічного стану, кадрового потенціалу, системи управління, що в кінцевому підсумку позначається на якості прибутку.

Здійснено оцінювання якості прибутку спиртових заводів Вінниччини за коефіцієнтом якості прибутку та його складовими елементами, тому що формування прибутку відповідної якості відбувається у процесі всієї фінансово-господарської діяльності та залежить від питомої ваги якісних чинників у загальній їх величині (табл. 3). Як засвідчили результати досліджень, рік у рік якість прибутку спиртових заводів погіршується, зменшується кількість підприємств з допустимою ($K_{яп} > 1$) та оптимальною ($0 < K_{яп} \leq 1$), а також збільшується кількість підприємств з неприйнятною ($K_{яп} \leq 0$) якістю прибутку. Так, у 2011 р. з 11 спиртових заводів Вінниччини 1 спиртовий завод (9,1%) мав оптимальну якість прибутку та 10 (90,9%) – неприйнятну, що було результатом збиткової діяльності та свідчило про неефективність системи управління підприємствами.

Доведено, що результати оцінювання якості прибутку дають змогу визначити напрями інноваційно-інвестиційного розвитку та стануть основою зростання економічної ефективності підприємств. У процесі дослідження встановлено, що якість прибутку й ефективність функціонування підприємства є взаємопов'язаними та взаємозалежними показниками. У результаті ефективної діяльності підприємство отримує стабільні якісні прибутки, які сприяють ефективному його функціонуванню, економічному зростанню та розвитку у майбутньому. Саме ці два процеси – вплив ефективності діяльності на якість прибутку підприємства та одночасний вплив якості прибутку на ефективність функціонування підприємства є основою успішної діяльності та розвитку підприємства.

Доведено, що оцінювання якості прибутку бажано здійснювати згідно із засадами загального відтворювального процесу життєдіяльності підприємства, тобто на всіх етапах руху прибутку – формування, розподілу, використання, що характеризують прибуток від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності, на основі реального розвитку підприємств і оцінки ефективності використаних ресурсів. При цьому підприємство варто розглядати як відкриту систему, що динамічно взаємодіє з навколишнім світом і динамічно змінюється під його впливом. Під дією зовнішніх і внутрішніх факторів у системі відбуваються зміни, які позитивно чи негативно впливають на розвиток підприємства.

Оцінка якості прибутку спиртових заводів Вінниччини за складовими елементами

Спиртзаводи	Коефіцієнти																											
	Коефіцієнт якості валового прибутку							Коефіцієнт якості прибутку від основної діяльності							Коефіцієнт якості прибутку від звичайної діяльності до оподаткування							Коефіцієнт якості чистого прибутку						
	Роки																											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Бершадський	0,19	0,16	0,1	0,14	0,13	0,18	0,25	0,55	0,15	0,3	0,46	0,4	0,15	-0,1	1	1,78	1,2	1,1	1,09	-1,7	-0,95	0,64	0,35	0,6	0,66	0,4	-1,2	-1,9
Бджільнянський	0,35	0,15	0,42	0,54	0,12	0,09	0,09	0,5	-0,32	-0,57	-3,7	-2,37	-3,9	-4,6	1	-0,7	-0,8	-0,9	-1	-2,6	-1	0,64	-1,05	-1	-1	-1	-1	-1
Мартинівський	0,21	0,2	0,13	0,21	0,17	0,3	0,4	0,13	0,14	-0,12	0,14	0,13	0,21	-0,1	1,3	1,25	-1	1	1	1	-1	0,73	0,13	-1,44	0,86	0,1	0,8	-1,1
Немирівський	0,34	0,23	0,17	0,19	0,15	0,16	0,32	0,76	0,67	0,65	0,7	0,57	0,7	0,35	1,1	1,12	1,27	1,21	1,26	1,13	-17,6	0,75	0,7	0,69	0,72	0,8	0,7	-6,5
Овечацький	0,34	0,25	0,17	0,21	0,16	0,2	0,32	0,6	0,35	0,48	0,57	0,28	0,23	-2,7	1,5	1,1	1,05	1,02	1	1,3	-1	0,63	0,55	0,74	0,72	0,6	0,7	-1,1
Чечельницький	0,06	0,04	0,15	0,18	0,12	0,15	0,04	-34,2	-11,5	-8,4	-2,6	-0,9	-234	-752	-1	-0,99	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1,04	-1	-1	-1,1	-1	-1
Барський	0,19	0,18	0,17	0,14	0,11	0,08	0,8	0,08	-0,04	0,21	-1,8	-3,42	17,8	-7,9	3	-1,9	0,8	-0,9	-0,99	-0,99	-0,99	0,74	0,29	0,18	-1,13	-1	-1	-1
Гайсинський	0,24	0,23	0,31	0,3	0,15	0,2	0,08	0,1	0,11	0,64	-0,1	-3,3	-3,3	-0,7	1,5	1,4	1,3	-0,32	-0,96	-0,96	-0,7	0,43	0,45	0,05	-1,12	-1	-1	-1,1
Тростянецький	0,14	0,21	0,19	0,16	0,12	0,3	0,33	-11	0,08	-0,46	-0,6	0,04	-0,01	-3,2	-1	1,03	-1	-1,1	0,97	-0,3	-1	-1	0,09	-1	-1,3	-0,36	-1	-1
Уладівський	0,02	0,1	0,17	0,24	0,26	0,19	0,24	-43,8	-1,3	-0,4	-0,22	0,28	0,2	0,26	-1,5	-1	-1	-1	1	1	1	-1	-1	-1,03	-1	1	0,8	0,8
Юрковецький	0,15	0,08	0,07	0,07	0,06	0,07	-	0,28	-0,7	-1,92	-14,9	-2,27	-2,1	-	1	-1	-1	-1,1	-1,1	-1,22	-1	0,69	-1	-1,03	-1	-1	-1	-1

Досліджено вплив факторів зовнішнього та внутрішнього економічного середовища, з'ясовано чинники, які спричинили зменшення обсягів прибутку, встановлено причини, котрі призвели до збитків і спровокували кризовий стан підприємств. Для цього було використано метод SWOT і побудовано матрицю SWOT-аналізу типового спиртового заводу. Вплив зовнішнього середовища на формування прибутку проявляється через формування можливостей та загроз для спиртового заводу, вплив внутрішніх факторів – під дією сильних та слабких сторін підприємства, що формують його потенціал. Встановлено, що для підвищення якісного та кількісного рівня сильних сторін необхідно, в першу чергу, розробити дієву систему управління якістю прибутку підприємства, від якої залежить ефективність операційної, фінансової та інвестиційної діяльності та якість формування, розподілу і використання прибутку.

У третьому розділі «**Концептуальні підходи до управління якістю прибутку підприємств**» запропоновано концепцію управління якістю прибутку підприємств, розроблено систему управління якістю прибутку, а також обґрунтовано необхідність антикризового управління як визначальної передумови стабільного розвитку підприємств в сучасних умовах господарювання.

Доведено, що управління величиною та якістю прибутку від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності підприємства відображає сукупність взаємопов'язаних процесів планування, прогнозування, аналізу, організації, мотивації, контролю, які забезпечують реалізацію стратегії і тактики управління прибутком на етапах його формування, розподілу й використання та здійснюється на основі принципів системності, науковості, цілеспрямованості, комплексності, ієрархічності, взаємозв'язку, інноваційності, процесного підходу тощо (рис. 2).



Рис. 2. Схема багатоступеневої функціональної системи об'єктів управління якістю прибутку підприємства

Для реалізації принципів управління якістю прибутку, виконання функцій управління на всіх етапах руху прибутку та з метою отримання синергетичного ефекту на підприємстві розроблено організаційно-економічний механізм управління якістю прибутку підприємства.

Упровадження на підприємствах спиртової промисловості ефективної системи управління якістю прибутку створить умови для систематичного отримання прибутку відповідної якості, що сприятиме розширеному відтворенню, стабільному розвитку і зростанню ринкової вартості підприємства. Ця система являє собою сукупність взаємопов'язаних процесів із забезпеченням необхідними ресурсами, здійсненням постійного контролю та моніторингу їх виконання.

Доведено, що для підвищення ефективності функціонування підприємств спиртової промисловості необхідно створити інтегровану систему управління, яка об'єднає в єдине ціле різні напрями його діяльності, дозволить ефективно управляти ризиками, скоротити витрати матеріальних, організаційних ресурсів, забезпечить стабільність в отриманні прибутків та економічне зростання підприємств (рис. 3).

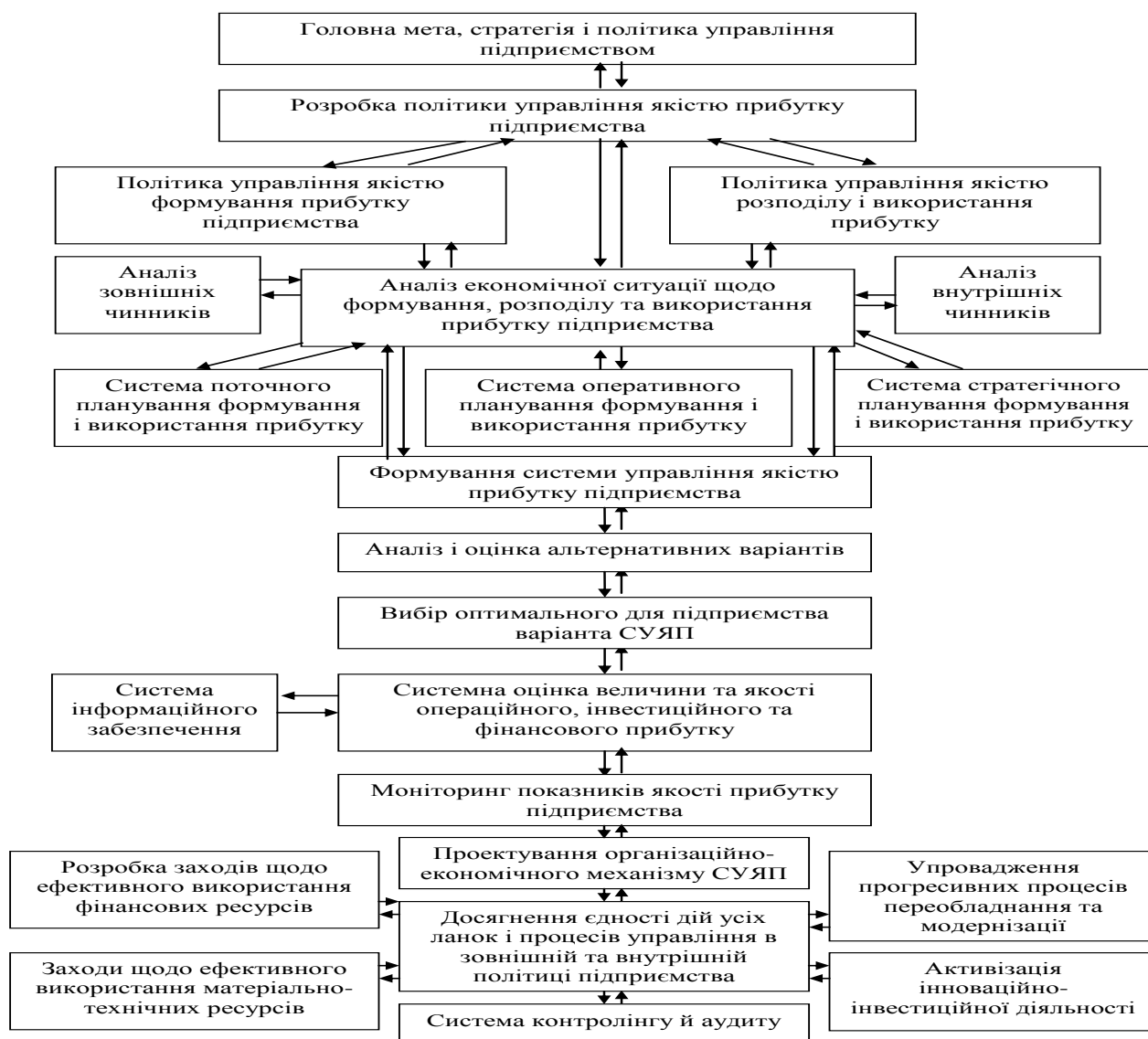


Рис. 3. Організаційно-інформаційна модель системи управління якістю прибутку підприємства

Встановлено, що сукупність проблем (спад виробництва, цінові та структурні диспропорції, неплатоспроможність, незбалансованість відтворювальних процесів), які супроводжують розвиток підприємств у сучасних умовах господарювання, призвела до виникнення кризових явищ на підприємствах спиртової промисловості. Така ситуація зумовлює необхідність здійснення спеціалізованого антикризового управління, що являє собою систему організаційно-управлінських заходів щодо діагностування, запобігання, нейтралізації і подолання кризових явищ, а також їх причин на окремому підприємстві.

Визначено головну мету, принципи, функції, завдання, процедури, методи антикризового управління, що є основою для розробки на підприємстві системи антикризового управління, яка має бути органічно пов'язана із системою управління (яка містить фінансовий, виробничий, інвестиційний, інноваційний менеджмент, менеджмент персоналу), із системою управління якістю прибутку та загальною системою управління підприємством. Це надасть змогу запобігти кризовим явищам, а також подолати їх, відновити платоспроможність і зміцнити фінансовий стан підприємств.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано підходи до вдосконалення управління якістю прибутку на підприємствах спиртової промисловості, які полягають у розробці теоретичних положень і методичних рекомендацій до оцінювання якості прибутку на етапі його формування, розподілу та використання. Отримані під час досліджень наукові результати зводяться до такого:

1. На основі узагальнення поглядів вітчизняних та зарубіжних учених на економічну сутність поняття «якість прибутку» запропоновано авторське тлумачення даної категорії як такого рівня прибутку підприємства, який визначає його спроможність забезпечити потреби стабільного функціонування, стійкого економічного зростання та розвитку підприємства на довгострокову перспективу. Висока якість прибутку підприємства відображає результативність його фінансово-господарської діяльності, рівень економічного розвитку підприємства та свідчить про стабільність фінансового стану.

2. Розроблено класифікацію якості прибутку за такими класифікаційними ознаками: за етапами руху прибутку, за видами діяльності, за складовими елементами, за періодом формування. Запропонований підхід до класифікації якості прибутку глибше розкриває економічну сутність прибутку, надає змогу визначити найбільш стабільні джерела його формування та обґрунтованіше й якісніше сформувати систему показників оцінювання якості прибутку підприємства.

3. Сформовано систему взаємопов'язаних показників оцінювання якості прибутку, яка містить абсолютні показники (характеризують абсолютний ефект діяльності); відносні (характеризують якісні сторони розвитку підприємства); показники ліквідності та платоспроможності (вказують на головні ознаки виживання чи ліквідації діяльності підприємств). Сформована система показників надає змогу оцінити якість розвитку підприємства й обґрунтовано сформувати систему тактичного і стратегічного управління підприємствами спиртової галузі.

4. Досліджено сучасний стан вітчизняної спиртової галузі загалом та здійснено комплексний аналіз результатів фінансово-господарської діяльності підприємств спиртової промисловості Вінниччини зокрема. Результати аналізу сучасного стану розвитку й ефективності функціонування підприємств спиртової галузі вказують на зниження як кількісних, так і якісних показників, що полягає у зменшенні обсягів виробництва, реалізації продукції, низькій ефективності використання ресурсів, зниженні показників ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, зменшенні обсягів прибутку.

5. Розроблено методичний підхід до вимірювання якості прибутку, який ґрунтується на використанні абсолютних, відносних показників, показників ліквідності та платоспроможності, коефіцієнта якості загального прибутку та коефіцієнтів якості його складових елементів, що надає змогу оцінити якість формування, розподілу та використання прибутку, визначити напрями подальшої інноваційно-інвестиційної діяльності та загальну стратегію розвитку підприємств. У процесі дослідження встановлено, що ефективність функціонування та якість прибутку є взаємопов'язаними та взаємозалежними показниками.

6. Запропоновано концепцію побудови системи управління якістю прибутку. Головну увагу в концепції зосереджено на стратегічних рішеннях, більш високій конкурентоспроможності й довгострокових результатах. Дослідження сутності управління, визначення його мети, функцій, принципів та завдань стали методичною основою для розробки дієвої авторської системи управління якістю прибутку на підприємстві. Упровадження системи управління якістю прибутку на підприємстві сприятиме стабільному отриманню прибутків високого рівня якості, що забезпечить сталий розвиток підприємства та зростання економічної ефективності на довгострокову перспективу.

7. Розвинуто інтеграційний підхід до побудови системи антикризового управління на підприємстві на основі управління якістю прибутку, ідеологія якого полягає в інтеграції антикризового управління із системою управління якістю прибутку та із загальною системою управління підприємством. Запропонований підхід є стратегічно орієнтованим та надає змогу запобігти кризовим явищам і подолати їх, відновити платоспроможність, зміцнити фінансовий стан підприємств. В умовах ринкових відносин в Україні система антикризового управління має бути запроваджена не лише на підприємствах, які перебувають у кризовому стані, а й на тих, які успішно розвиваються.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. 1. Нагайчук В. В. Актуальні аспекти фінансів підприємств за сучасних умов господарювання / В. В. Нагайчук, Т. В. Красільник, Г. Б. Погріщук, Я. П. Шафорост // Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових відносин: монографія. – Тернопіль: Крок, 2011. – С. 304–331 (1,27 друк. арк., особисто автору належить – 0,32 друк. арк., розглянуто теоретичні засади

фінансів підприємств, здійснено аналіз показників прибутку та досліджено чинники впливу на величину прибутку та рівень його якості).

1. 2. Нагайчук В. В. Прибуток та його роль у формуванні фінансових ресурсів підприємств / В. В. Нагайчук, Я. П. Шафорост // Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових відносин: монографія. – Тернопіль: Крок, 2011. – С. 331–362 (1,45 друк. арк., особисто автору належить – 0,73 друк. арк., досліджено зміст та еволюцію поглядів щодо сутності прибутку як економічної категорії).

1. 3. Нагайчук В. В. Сутність поняття «якість прибутку» як економічної категорії і оцінної ознаки діяльності підприємства / В. В. Нагайчук // Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових відносин: монографія. – Тернопіль: Крок, 2011. – С. 362–376 (0,68 друк. арк.).

У фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

2. Нагайчук В. В. Вплив якості прибутку підприємства на ефективність його функціонування // В. В. Нагайчук / Економіка розвитку: міжнар. наук. журнал / Харківський національний економічний університет. – Харків: ХНЕУ, 2013. – № 1(65). – С. 73–77 (0,23 друк. арк.).

У наукових фахових виданнях:

3. Нагайчук В. В. Методологічні аспекти змісту, класифікації та напрями зниження витрат виробництва / В. В. Нагайчук // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. / Наук. ред. І. Г. Манцуров. – К., 2011. – Вип. 1(116). – С. 150–155 (0,3 друк. арк.).

4. Нагайчук В. В. Проблеми прибутковості підприємств спиртової промисловості та шляхи їхнього вирішення / В. В. Нагайчук // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. / Наук. ред. І. Г. Манцуров. – К., 2011. – Вип. 2 (117). – С. 144–149 (0,3 друк. арк.).

5. Нагайчук В. В. Показники оцінки якості прибутку підприємства та їх залежність від обраної стратегії / В. В. Нагайчук // Наук. вісн. ЧТЕІ КНТЕУ: Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. – Вип. II (42). – Економічні науки. – Ч.1. – С. 139–146 (0,36 друк. арк.).

6. Нагайчук В. В. Управління якістю прибутку підприємства / В. В. Нагайчук // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: наук. зб. / [за ред. І.Г. Ткачук]. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарп. нац. унів. ім. Василя Стефаника, 2011. – Вип. 7. – Т.2. – С. 91–95 (0,23 друк. арк.).

7. Нагайчук В. В. Антикризове управління підприємствами спиртової промисловості / В. В. Нагайчук // Прометей: регіон. зб. наук. пр. з екон. / ДЕГІ. – Донецьк: Юго-Восток, 2011. – Вип. 3(36). – С. 200–205 (0,3 друк. арк.).

8. Нагайчук В. В. Основні резерви зниження витрат сільськогосподарського підприємства / В. В. Нагайчук, Т. В. Порицька // Наука й економіка: наук.-теор. журнал Хмельницького економічного університету. – Хмельницький, 2012. –

Вип. 1(25). – С. 146–150 (0,23 друк. арк., особисто автору належить – 0,12 друк. арк., виявлено резерви зниження витрат і собівартості продукції як основного фактора впливу на величину прибутку та рівень його якості, розроблено пропозиції щодо зниження витрат у сучасних умовах господарювання).

9. Нагайчук В. В. Розробка та впровадження системи управління процесом отримання прибутку на підприємстві // В. В. Нагайчук / Інноваційна економіка: Всеукр. наук.-вир. журнал. – Тернопіль, 2012. – № 2 [28]. – С. 85–90 (0,3 друк. арк.).

10. Нагайчук В. В. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства / В. В. Нагайчук // Прометей: регіон. зб. наук. пр. з екон. / ДЕГІ. – Донецьк: Юго-Восток, 2012. – Вип. 1(37). – С. 275–278 (0,2 друк. арк.).

11. Нагайчук В. В. Концептуальний підхід до управління якістю прибутку підприємства / В. В. Нагайчук // Сталий розвиток економіки: Всеукр. наук.-вир. журнал. – Тернопіль, 2012. – № 2 [12]. – С. 62–66 (0,23 друк. арк.).

В інших наукових виданнях:

12. Нагайчук В. В. Проблеми прибутковості підприємств та рівня їх ділової активності / В. В. Нагайчук // Сучасні проблеми та перспективи розвитку підприємництва в регіоні: матер. Міжвуз. наук.-практ. конф. студ. та мол. вчен. (12 квітня 2006 року). – Вінниця, 2006. – С. 315–317 (0,14 друк. арк.).

13. Нагайчук В. В. Дебіторська заборгованість та методи створення резерву сумнівних боргів / В. В. Нагайчук, О. Т. Бровко // Пріоритети економічного розвитку України: історія та сьогодення: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 26-28 листопада 2007 р. – Вінниця, 2007. – С. 342–346 (0,23 друк. арк., особисто автору належить – 0,12 друк. арк., обґрунтовано сутність поняття «дебіторська заборгованість» як фактора впливу на формування абсолютної величини прибутку та рівень його якості, наведено класифікацію дебіторської заборгованості за низкою істотних ознак).

14. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками як важлива складова цілісної системи управління підприємством / В. В. Нагайчук // Розвиток наукових досліджень 2007: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 26-28 листопада 2007 р. – Полтава: ІнтерГрафіка, 2007. – Т.11. – С. 100–103 (0,2 друк. арк.).

15. Нагайчук В. В. Прибуток: суть, роль та значення в сучасних умовах господарювання / В. В. Нагайчук, Я. П. Шафорост // Місце та роль України в глобалізованому світі: економічні, політичні, культурні аспекти: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (11-12 грудня 2009 року). – Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2009. – С. 283–286 (0,2 друк. арк., особисто автору належить – 0,1 друк. арк., досліджено сутність поняття «прибуток», розглянуто еволюцію поглядів щодо даної категорії, визначено роль та значення прибутку у підвищенні економічної ефективності діяльності підприємств).

16. Нагайчук В. В. Стратегії розвитку підприємства у конкурентному середовищі / В. В. Нагайчук, В. Г. Кіреєва // Економіка і управління в умовах глобалізації: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (1-7 грудня 2010 року). – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – Т.2. – С. 116–118 (0,14 друк. арк., особисто автору належить – 0,07 друк. арк., досліджено етапи формування та вибору стратегії конкуренції,

методи досягнення конкурентних переваг).

17. Нагайчук В. В. Сутність поняття «якість прибутку» як економічної категорії і оцінної ознаки діяльності підприємства / В. В. Нагайчук // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. – Вип. 264: В 9 т., Т.V. – С. 1283–1291 (0,41 друк. арк.).

18. Нагайчук В. В. Прибуток як основне джерело інвестування діяльності підприємства / В. В. Нагайчук // Теорія та практика трансформаційних перетворень в економіці, політиці та культурі за умов розвитку глобалізаційних процесів: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (14 квітня 2011 року). – Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2011. – С. 68–71 (0,2 друк. арк.).

19. Нагайчук В. В. Перепрофілювання спиртових заводів як перспективний напрям розвитку підприємств спиртової промисловості / В. В. Нагайчук // Інтеграційний вибір України: історія, сучасність, перспективи: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Вінниця, 10 квітня 2012 р., Том I. – Тернопіль: Крок, 2012. – С. 129–132 (0,2 друк. арк.).

20. Нагайчук В. В. Оценивание качества прибыли предприятия по составляющим элементам / В. В. Нагайчук / Современный научный вестник: науч.-теор. и практ. жур. Серия: Экономические науки. – Белгород, 2012. – № 21 (133). – С. 9–13 (0,23 друк. арк.).

21. Нагайчук В. В. Сучасні підходи до трактування сутності та економічної природи прибутку / В. В. Нагайчук // Проблеми та перспективи розвитку національних економік в сучасних умовах: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Вінниця, 9 квітня 2013 р. – Тернопіль: Крок, 2013. – С. 129–132 (0,2 друк. арк.).

22. Нагайчук В. В. Методические подходы к оцениванию качества прибыли предприятия / Мороз О. В., В. В. Нагайчук / Современный научный вестник: науч.-теор. и практ. жур. Серия: Экономические науки. – Белгород, 2013. – № 4 (143). – С. 39–43 (0,23 друк. арк., особисто автору належить – 0,12 друк. арк., розроблено класифікацію якості прибутку підприємства та методичні підходи до її оцінювання).

АНОТАЦІЯ

Нагайчук В. В. Управління якістю прибутку на підприємствах спиртової промисловості. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Вінницький національний аграрний університет, Вінниця, 2013.

Дисертаційну роботу присвячено розробленню теоретичних, методичних положень і практичних рекомендацій щодо управління якістю прибутку на підприємствах спиртової промисловості.

На основі вивчення наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених удосконалено визначення сутності поняття «якість прибутку», розроблено

класифікацію якості прибутку підприємств, удосконалено методичні рекомендації з оцінювання якості прибутку підприємства шляхом розробки системи показників.

Автором проаналізовано сучасний стан спиртової галузі, досліджено особливості розвитку та здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств спиртової промисловості Вінниччини, оцінювання якості прибутку за коефіцієнтом якості прибутку та його складовими елементами, досліджено вплив якості прибутку на ефективність функціонування цих підприємств.

Запропоновано концепцію побудови системи управління якістю прибутку на підприємствах. Розвинуто інтеграційний підхід до побудови системи антикризового управління на підприємствах спиртової промисловості на основі управління якістю прибутку.

Ключові слова: прибуток, якість прибутку, підприємства, оцінка якості прибутку, спиртова промисловість, система управління якістю прибутку, антикризове управління.

АННОТАЦИЯ

Нагайчук В. В. Управление качеством прибыли на предприятиях спиртовой промышленности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Винницкий национальный аграрный университет, Винница, 2013.

Диссертационная работа посвящена разработке теоретических, методических положений и практических рекомендаций по управлению качеством прибыли на предприятиях спиртовой промышленности.

На основе изучения работ и исследований отечественных и зарубежных ученых осуществлено теоретическое обобщение и отражена сущность качества прибыли, предложено авторское определение понятия «качество прибыли», разработана классификация качества прибыли, усовершенствованы методические рекомендации к оцениванию качества прибыли предприятий спиртовой промышленности путем разработки системы показателей.

Концептуальной основой при определении сущности качества прибыли является качество развития предприятия, которое заключается в обеспечении на основе максимально возможного уровня качественного состояния предприятия необходимого размера прибыли при минимальных расходах. Именно поэтому в определении соотношения прибыли и расходов заключается методология количественного оценивания качества прибыли.

Проанализировано современное состояние спиртовой отрасли; определены перспективы дальнейшего развития и пути решения проблем, которые стоят перед отраслью; указаны направления инновационного развития предприятий спиртовой отрасли; исследованы факторы, которые влияют на абсолютную величину прибыли и уровень ее качества; рассмотрены процессы формирования, распределения и использования чистой прибыли предприятий спиртовой промышленности Винницкой области; проведено оценивание качества прибыли предприятий,

исследовано влияние качества прибыли предприятий на эффективность их функционирования.

Определено, что стабильная качественная прибыль предприятия является существенным фактором влияния на эффективность его функционирования. Поэтому влияние эффективности деятельности на качество прибыли предприятия и одновременное влияние качества прибыли на эффективность функционирования предприятия являются основой успешной деятельности и развития предприятий.

Цель оценивания качества прибыли заключается в том, чтобы определить оптимальное формирование и распределение прибыли предприятий и на этой основе обеспечить рациональность источников финансирования развития производства, инноватизацию предприятий, их текущую и стратегическую конкурентоспособность.

Доказано, что оценку качества прибыли необходимо осуществлять согласно принципам воспроизводительного процесса жизнедеятельности предприятий, то есть на всех этапах движения прибыли – этапах формирования, распределения и использования. При этом предприятие следует рассматривать как открытую систему, которая взаимодействует с окружающим миром и динамично изменяется под его влиянием. Под действием внешних и внутренних факторов в системе происходят изменения, которые положительно или негативно влияют на качество развития предприятия и соответственно на качество его прибыли.

Результаты проведенного анализа указывают на неприемлемое качество прибыли большинства исследуемых предприятий. Причинами такого состояния являются, прежде всего, низкий уровень управления предприятием, дефицит собственного оборотного капитала, низкий организационно-технический уровень и, как следствие, высокая себестоимость, снижение объемов производства и реализации продукции, рост дебиторской и кредиторской задолженности, задолженности по выплате заработной платы, полученные предприятиями убытки.

Результаты оценивания качества прибыли дают возможность определить направления инновационно-инвестиционного развития и станут основой роста экономической эффективности предприятий.

Предложена концепция построения системы управления качеством прибыли на предприятиях спиртовой промышленности. Главным ее отличием является подход к описанию механизма формирования этой системы, который базируется на четком определении структуры процессов формирования, распределения и использования прибыли предприятия, их последовательности, взаимодействия и организации контроля за выполнением управленческих решений с целью своевременного выявления отклонений фактических результатов от запланированных.

Доказано, что для повышения эффективности функционирования предприятий спиртовой промышленности необходимо создать интегрированную систему управления, которая объединит в единое целое различные направления его деятельности, позволит эффективно управлять рисками, сократить расходы материальных, организационных ресурсов, обеспечит стабильность в получении прибыли и экономический рост предприятий.

Высокая вероятность возникновения и развития кризиса в процессе деятельности предприятий предопределяет необходимость осуществления специализированного антикризисного управления.

Развит интеграционный подход к построению системы антикризисного управления на предприятиях спиртовой промышленности, которая должна быть органично связана с системой управления качеством прибыли и общей системой управления предприятием. Это позволит предотвратить кризисные явления, возобновить платежеспособность и укрепить финансовое положение предприятий.

Цель антикризисного управления считается достигнутой, если предприятие преодолело кризис, нормализовало производственную деятельность, обеспечило рост прибыли и конкурентоспособности.

Ключевые слова: прибыль, качество прибыли, предприятия, оценка качества прибыли, спиртовая промышленность, система управления качеством прибыли, антикризисное управление.

SUMMARY

Nagaichuk V. V. Management of quality of earnings at distillery enterprises. – Manuscript.

The dissertation for the academic degree of candidate of economic science, specialty 08.00.04 – economics and enterprise management (according to the type of economic activity). – Vinnitsa national agrarian university, Vinnitsa, 2013.

The thesis is devoted to the elaboration of theoretical and methodological ideas and practical recommendations on management of quality of earnings at enterprises of distillery industry.

On the basis of research into the scientific works of native and foreign scientists, the content definition of the concept “quality of earnings” has been improved. The classification of quality of earnings of the enterprise is created, the methodological guidelines for their evaluation by elaborating a system of original indices and criteria are developed.

The author analyzes the current state of the distillery industry, studies the peculiarities of its development and dissects the financial and economic activity of enterprises of the distillery industry in Vinnitsa region. The estimation of quality of earnings according to coefficients of quality of earnings and the quality of their main components is analysed. The impact of quality of earnings on the efficiency of their functioning has been scrutinised.

The composition concept of management system of quality of earnings at the enterprise is developed. An integration approach to the formation of anti-crisis management system at the enterprise based on the profit quality management is proposed.

Key words: profit, quality of earnings, enterprises, evaluation of quality of earnings, distillery industry, management system of the quality of earnings, anti-crisis management.